

Lidia Ippoldt, Anna Faber-Chojnacka

Praktyki zawodowe w opinii studentów Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Akademii Pedagogicznej w Krakowie Część II

W 2001 roku w Pracach Bibliotekoznawczych (Studia Ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia I, s. 163–174) ukazała się pierwsza część niniejszego artykułu, prezentująca opinie studentów bibliotekoznawstwa o praktykach zawodowych, które na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 1991 roku w sprawie studenckich praktyk zawodowych (Dz. U. 1991 nr 73 poz. 323) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 1993 roku i 4 stycznia 1994 roku, zmieniającego rozporządzenie w sprawie praktyk zawodowych (Dz. U. 1993 nr 25 poz. 112, 1994 nr 3 poz. 15) studenci odbywają obowiązkowo.

Przypomnijmy, że Dyrekcja Instytutu w programach studiów zawsze uwzględniała praktyki zawodowe. Były one realizowane głównie w bibliotekach publicznych i naukowych przez studentów I, II, III i IV roku. W roku akademickim 1985/86 do programu IV roku studiów dziennych zostały wprowadzone praktyki śródroczne (w zamian za praktyki po IV roku), zgodne ze specjalizacją wybraną wcześniej przez studentów. Również studenci zaoczeni mieli obowiązek odbywania praktyk w czasie studiów. Zwalniani byli z niego tylko ci, którzy pracowali w bibliotekach nie krócej niż czas wyznaczony przepisami Instytutu (w różnych okresach zmieniały się zarządzenia dotyczące odbywania praktyk na studiach zaocznych). Dla porównania należy dodać, że prawie wszystkie polskie uczelnie kształcące bibliotekarzy także realizowały do tej pory praktyki zawodowe, chociaż robiły to w różny sposób. I tak, praktyki odbywały się tam zarówno w trakcie wakacji, jak i roku akademickiego, w wymiarze czasowym wahającym się od 4 do 12 tygodni. W kształceniu polskich bibliotekarzy dotychczas przeznaczano więc sporo godzin na ich przygotowanie praktyczne, chociaż było ich znacznie mniej niż np. w szkołach niemieckich, gdzie praktyki bibliotekarskie trwają od 6 do 17 miesięcy. Jednak obecnie uczelnie natrafiają na duże trudności związane z organizacją praktyk ze względu na brak środków finansowych. Sytuacja finansowa szkół wyższych decyduje więc

o tym, w jakim zakresie i rozmiarach mogą być organizowane praktyki, szczególnie poza miejscem zamieszkania czy studiowania, co znacznie utrudnia wykorzystywanie wysokozorganizowanych i dobrze działających bibliotek. Również Akademia Pedagogiczna w Krakowie boryka się z podobnymi trudnościami. Zgodnie z postanowieniem Rady Instytutu BiIN miejsce praktyk zawodowych ograniczono jedynie do Krakowa. Skrócono również czas odbywania praktyk do 2 tygodni dla studentów dziennych I, II i III roku, lecz nie zmienił się 15-tygodniowy okres praktyk śródrocznych dla studentów dziennych IV roku. Wydłużono natomiast praktykę studentom zaocznym, zobowiązując ich do przepracowania 75 godzin w bibliotece publicznej i takiej samej ilości godzin w bibliotece szkolnej, pozostawiając w stosunku do nich zasadę zwolnienia z praktyki osób pracujących w bibliotece co najmniej 2 lata na samodzielnym stanowisku w pełnym wymiarze godzin.

Powyższe zmiany skłoniły autorki poprzedniego artykułu do ponownych badań, celem zorientowania się jak obecnie postrzegają praktyki zawodowe, ich wymiar i miejsce odbywania studenci dzienni, zaoczni i podyplomowi (poprzednie badania przeprowadzono w 1998 roku). Pokuszono się także o rozszerzenie badań do opiekunów praktyk z poszczególnych placówek krakowskich. Badania, podobnie jak poprzednio, przeprowadzono techniką ankiety audytoryjnej, weryfikując poprzednie narzędzie badawcze zastosowane dla studentów i opracowując nowe dla ich opiekunów (wzory załączono w aneksie). Ankieta dla studentów składała się ogółem z 11 pytań (2 pytań kwestionariusza, 4 pytań zamkniętych, 3 pytań półotwartych i 2 – otwartych) i obejmowała następujące problemy: potrzebę praktyk zawodowych, placówki przeznaczone na odbycie praktyk, treści programowe, ocenę już odbytych praktyk i propozycję zmian w stosunku do nich. W kwestionariuszu przy pytaniu o rodzaj studiów zastąpiono studia zaoczne 3-letnie studiami 4-letnimi, gdyż obecnie tylko taki typ studiów funkcjonuje w Instytucie. Ankieta dla opiekunów składała się z 12 pytań (w tym 1 pytania kwestionariusza, 4 pytań zamkniętych, 3 pytań półotwartych i 4 otwartych). Obydwa narzędzia były anonimowe, by zarówno studenci jak i opiekunowie mogli swobodnie wyrazić swoje zdanie na powyższe tematy.

Charakterystyka badanych

Ogółem przebadano 477 osób, w tym 464 studentów dziennych, zaocznych i po-dyplomowych (stanowi to około 67,5% całej populacji studentów) oraz 13 opiekunów. Tak niewielka liczba opiekunów spowodowana była ograniczeniem ilości placówek współpracujących po cięciach budżetowych Instytutu, byli to bowiem wszyscy opiekunowie zajmujący się naszymi studentami.

Wśród ankietowanych studentów 176 było słuchaczami studiów dziennych (39,3%, w tym 45 I roku, co stanowiło 75% tego rocznika, 43 II roku – 87,7%, 28 III roku – 68,3%, 40 IV roku – 88,9% i 20 V roku – 50,1%), 85 studentów zaocznych pięcioletnich (19,1%, w tym 39 I roku – 86,7% studentów tego rocznika, 16 II

roku – 47,06%, 30 III roku – 88,2%, 20 IV roku – 60,6%), 167 słuchaczy studiów zaocznych czteroletnich (37,9%, w tym 68 I roku – 86,1% wszystkich studiujących na tym roku, 64 II roku – 82,05%, 35 III roku – 60,3%) oraz 16 studentów studiów podyplomowych (3,7% ogólnej liczby badanych). Obrazuje to tabela 1.

STUDIA													
dienne					zaoczne 5-letnie					zaoczne 4-letnie			podyplomowe
I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	
45	43	28	40	20	39	16	30	20	–	68	64	35	16

Tabela 1. Uczestnictwo na zajęciach badanych studentów

Tabela ukazuje zróżnicowanie liczebne badanych studentów na poszczególnych rocznikach. Wynika to niestety z faktu, iż studenci nie chodzą na zajęcia (szczególnie ci z wyższych lat studiów dziennych i zaocznych). Do jednego rocznika w ogóle nie udało się dotrzeć, gdyż studenci nie mieli już tam wspólnych spotkań, a jedynie indywidualne konsultacje z promotorami. Brak natomiast słuchaczy IV roku studiów zaocznych 4-letnich wynika z faktu, iż tego rocznika w ogóle jeszcze nie ma w Instytucie.

Wśród 13 ankietowanych opiekunów po 5 z nich (po 38,5%) zatrudnionych było w bibliotekach publicznych i naukowych, po jednej osobie (po 7,7%) w bibliotece pedagogicznej, bibliotece ośrodka kultury i ośrodka informacji naukowo-technicznej. Bibliotekarze szkolni nie zostali poddani badaniu, gdyż dopiero w nadchodzącym roku akademickim będą oni sprawować opiekę nad pierwszymi praktykantami.

Potrzeba praktyk zawodowych

Pierwszym pytaniem dotyczącym praktyk skierowanym do obu grup badanych było pytanie o potrzebę odbywania praktyk w trakcie studiów bibliotekoznawczych. Odpowiedzi studentów były zróżnicowane. I tak, konieczność praktyki widzi ogółem 316 respondentów (68,1% wszystkich studentów). Spośród nich 171 osób to studenci dzienni (36,8% ogółu i 97,1% studentów dziennych biorących udział w ba-daniach), 142 – studenci zaocznych studiów 4- i 5-letnich (30,6% badanych i 52,2% wszystkich studentów zaocznych wypełniających ankietę) i 3 – studenci podyplomowi (0,65% ankietowanych i 18,7% słuchaczy tego typu studiów). Praktyka jest niepotrzebna 105 respondentom (22,6%, w tym 1 ze studiów dziennych – 0,21% ankietowanych i 0,57% studentów dziennych, 93 zaocznych słuchaczy bibliotekoznawstwa – 20,04% badanych i 34,2% studentów tego typu studiów oraz 11 studentów podyplomowych – 2,4% respondentów i 68,7% podyplomowych). Pozostali ankietowani studenci (43 osoby – 9,3%) nie mają zdania na ten temat. Natomiast wszyscy opiekunowie opowiadają się za koniecznością praktyk zawodowych na studiach bibliotekoznawczych.

Podsumowując powyższe dane należy stwierdzić, że najczęściej to studenci zaoczni i podyplomowi nie widzieli sensu praktyk zawodowych. Byłoby to może uzasadnione w momencie, kiedy większość z nich byłaby długoletnimi doświadczonymi bibliotekarzami. Tymczasem obecnie znaczna część słuchaczy zaocznych to osoby niepracujące lub pracujące w innych branżach. Również studenci podyplomowi nie mają zwykle żadnego stażu bibliotekarskiego, zdobywając dopiero kwalifikacje do nowego zawodu. Zadziwiający jest więc fakt niedostrzegania potrzeby praktyki właśnie w tej grupie, która często uzasadnia swoje zdanie brakiem czasu, koniecznością opieki nad rodziną i podobnymi obowiązkami. Należy dodać, że osoby przychodzące na studia zaoczne (jakiegokolwiek formy doskonalące) reprezentują ostatnio zbyt często postawy roszczeniowe, argumentując swoje wygórowane warunki i niechęć do dodatkowych obowiązków ponoszonymi przez nich wysokimi kosztami edukacji.

Pośród osób dostrzegających potrzebę praktyki najwięcej z nich uważa, że powinna się ona odbywać po III roku (228 osób jest tego zdania – 49,1% badanych, w tym 144 dziennych – 31,03%, zaocznych 82 – 17,7% i podyplomowych 2 – 0,43%). Praktykę odbywałyby po II roku 215 respondentów czyli 46,3% wszystkich pytanym (138 dziennych – 29,7%, 75 studentów zaocznych – 16,2%, 2 – podyplomowych – 0,43%). Ankietowani rzadziej natomiast chcieliby praktyki po I roku (184 osoby – 39,6%, w tym 133 dziennych – 28,7%, zaocznych – 48 ankietowanych – 10,3% i 3 podyplomowych – 0,65%), po IV roku (108 osób – 23,3% wszystkich respondentów, z czego 85 – 18,3% to studenci dzienni, 23 – 4,9% zaoczni). Przed studiami chciałoby odbyć praktykę zaledwie 43 osoby – 9,3% (studenci dzienni w liczbie 26 – 5,6%, zaoczni 6 osób – 1,3% i podyplomowi 11 osób – 2,4%), natomiast po ich zakończeniu zdecydowałyby się na praktykę tylko 26 osób czyli 5,6% (w tym 18 absolwentów studiów dziennych – 3,9%, 8 zaocznych – 1,7%).

Opiekunowie najchętniej widzieliby swoich podopiecznych również po III roku (11 osób – 84,6% opiekunów), następnie po II lub po IV roku (po 9 opiekunów – 69,2%) i wreszcie po I roku (5 przedstawicieli placówek – 38,5%). Nikt nie chciał praktykantów, którzy jeszcze nie zaczęli studiów lub już je skończyli. Powyższe dane przedstawia tabela 2.

Przed studiami	Po I roku	Po II roku	Po III roku	Po IV roku	Po V roku
43	189	224	229	117	11

Tabela 2. Opinie respondentów odnośnie realizacji praktyk zawodowych

Patrząc na wyniki tabeli można stwierdzić nie tylko to, że najwięcej zwolenników mają praktyki po II i III roku studiów, ale i to, iż większość respondentów widzi konieczność co najmniej dwóch praktyk w ciągu toku studiów. Świadczyć by to mogło o tym, że sami studenci uznają praktykę zawodową za rzecz przydatną. Szkoda więc, że to właśnie nie student, który zwykle do obowiązków podchodzi niechętnie, a władze ograniczając fundusze na praktykę uznają ją za zbędną, stwarzając jedynie mit przygotowania praktycznego absolwenta do przyszłej pracy.

Ankietowani mogli w badaniach określić także okres odbywania praktyk, mając do wyboru trzy miesiące wakacyjne i cały rok akademicki. Tutaj badani okazali się zgodni co do tego, iż najlepszy dla praktyk zawodowych jest okres roku akademickiego. Tak stwierdziło łącznie 280 pytanym (58,7% ogółu respondentów), w tym 148 studentów stacjonarnych (84,09% tych studentów), 124 studentów zaocznych (45,6% badanych na tym typie studiów), 4 słuchaczy podyplomowych (30,8% badanych na studiach podyplomowych) oraz 8 opiekunów (61,5% spośród tych ankietowanych). Pozostałe osoby zdecydowałyby się na realizowanie praktyk w miesiącach wakacyjnych, wybierając najchętniej z nich wrzesień (80 badanych – 16,8%, w tym 24 słuchaczy dziennych – 13,6%, 52 zaocznych – 19,1%, 1 student podyplomowy – 6,2% oraz 4 opiekunów – 30,8% tej grupy). Zaledwie nieliczne osoby na praktyce chciałyby być w lipcu – 25 respondentów (5,2% ogółu, w tym zaledwie 1 student dzienny), lub w sierpniu – 24 ankietowanych, tj. 5,03% wszystkich badanych, również z przewagą studentów zaocznych (zaledwie po 1 osobie spośród studentów dziennych i opiekunów).

Czas przeznaczony na praktykę

Kolejnym zagadnieniem, było pytanie ankietowanych o czas trwania praktyki. Respondenci mający do wyboru okres krótszy niż dwa tygodnie do okresu miesięcznego uznali w większości (151 pytanym – 31,6% ogółu badanych), iż zadowalająca ich byłaby praktyka miesięczna. Jednak wśród deklarujących tę możliwość przewagę mieli studenci dzienni – (85 osób – 48,3% tych badanych, podczas gdy studenci zaoczeni stanowią grupę 60-osobową – 22,06% wszystkich słuchaczy zaocznych, studenci podyplomowi 5-osobową – 31,2%. Był tu również jeden opiekun praktyk). Studenci zaoczeni woleliby natomiast tylko dwutygodniową praktykę (na 128 osób – 26,8% ogółu, 77 to studenci zaoczeni – 28,3% tej grupy, 46 studenci dzienni – 26,1% badanych z tego typu studiów i 5 opiekunowie – 38,5% wszystkich opiekunów). Trzytygodniowej praktyki domagało się 76 osób (15,9% ankietowanych), spośród których 33 studiuje na studiach dziennych (18,7% tej grupy), 38 na studiach zaocznych (14%), a 6 jest opiekunami praktykantów (46,1% badanych opiekunów). Krócej niż dwa tygodnie chciałoby pracować na praktyce zaledwie 16 osób (3,3%), z czego 15 jest studentami zaocznymi. Pozostałe osoby (22 – 4,6%) mają inne propozycje, z których najczęściej powtarzającą się jest przeznaczenie jednego, dwóch dni w semestrze na praktyki. Powyższe wyniki przedstawiono w tabeli 3.

Okres				Czas				
lipiec	sierpień	wrzesień	rok akademicki	miesiąc	3 tygodnie	2 tygodnie	krócej	inne
25	24	81	284	151	76	128	16	22

Tabela 3. Właściwy okres i czas odbywania praktyk

Ogólnie można więc stwierdzić, że zarówno studenci, jak i ich opiekunowie widzą sens praktyk zawodowych w trakcie roku akademickiego. Jest to zapewne nie tylko wynikiem dostrzegania przez studentów w ten sposób możliwości wolnych wakacji. Wszyscy, którzy zetknęli się z biblioteką podkreślają bowiem, że tylko w trakcie roku akademickiego można poznać dokładnie funkcjonowanie placówki, która w czasie wakacji pracuje w nieco zmienionych realiach. Jest to więc kolejna modyfikacja, którą należałoby wprowadzić do programów praktyk zawodowych. Przewaga studentów zaocznych wśród zwolenników praktyk wakacyjnych wynika natomiast prawdopodobnie z faktu, iż są to głównie osoby pracujące, którym w trakcie roku trudno realizować wymagane od nich godziny pracy w bibliotece. Badani najchętniej odbywaliby praktyki miesięczne, chociaż sporo jest także zwolenników praktyk dwutygodniowych (głównie wśród studentów zaocznych). Uzyskane dotychczas wyniki świadczą o tym, że studenci dzienni chcą na ogół miesięcznych praktyk odbywanych w trakcie roku akademickiego. Studenci zaoczeni rzadziej uważają, że praktyka jest im w ogóle potrzebna, a jeżeli, to ma być ona znacznie krótsza. Potwierdza więc to przypuszczenie, że słuchacze zaoczeni nie widzą potrzeby nabywania umiejętności praktycznych w czasie studiów. Jest to bardzo niepokojące, zwłaszcza obecnie, kiedy zmianie ulegają zasady funkcjonowania bibliotek zarówno szkolnych, jak i publicznych.

Miejsce praktyk

Respondenci mieli możliwość wskazania nie tylko czasu trwania praktyki, ale również i miejsca, gdzie ich zdaniem powinna się praktyka odbywać. I tak, ankietowani uważają, że głównie powinna się ona odbywać w bibliotekach publicznych (270 wyborców – 56,6% wyborców tego typu bibliotek) i w bibliotekach szkolnych (233 – 48,8%). Tego zdania są zarówno studenci dzienni (127 – 72,1% tych studentów chce praktyk w bibliotekach publicznych, 107 – 62,2% w bibliotekach szkolnych), studenci zaoczeni (130 – 47,8% widzi potrzebę pracy w bibliotekach publicznych, 115 – 42,3% w bibliotekach szkolnych), podyplomowi (2 – 12,5% w bibliotekach publicznych, 4 – 25% w bibliotekach szkolnych), jak i ich opiekunowie (11 – 84,6% zwolenników bibliotek publicznych, 7 – 53,8% bibliotek szkolnych). Znaczna część badanych chce zapoznać się także z funkcjonowaniem bibliotek naukowych (215 osób – 45,1%), w których jednak chcą znaleźć się głównie studenci dzienni (120 – 68,2% w stosunku do 83 – 30,5% słuchaczy zaocznych) i opiekunowie praktyk (12 – 92,3%). Również studenci dzienni to głównie entuzjaści wydawnictw i redakcji (na 227 wyborców – 47,6% ogółu 146 to studenci dzienni – 82,9% tej grupy, 72 to zaoczeni – 26,5% grupy zaocznych, 8 opiekunów – 61,5% i 1 student podyplomowy – 6,25%). Biblioteki pedagogiczne cieszą się mniejszym zainteresowaniem (wybrało je 188 osób – 39,4%) studentów dziennych (103 – 58,5%), zaocznych (76 – 27,9%) i podyplomowych (1 – 6,25%), nieco większą uwagę zwracają

opiekunowie (8 – 61,5%). Byli i tacy ankietowani, którzy chcieliby odwiedzić jeszcze i inne placówki (29 osób – 6,1%), jednak nie wskazują ich konkretnie.

Większość badanych chciałaby żeby placówki przeznaczone na praktykę były zlokalizowane najbliżej miejsca zamieszkania praktykantów (207 osób – 43,4% ogółu). Są to jednak zdecydowanie studenci zaoczeni (142 spośród ogółu – 52,2%), studenci podyplomowi (7 – 43,7%) i opiekunowie praktyk (9 – 69,2%). Mniej przychylni temu rozwiązaniu okazali się studenci dzienni (49 respondentów – 27,8% tej grupy), którzy woleliby jeździć na praktyki do bibliotek całej Polski (98 – 55,7% zwolenników ze studiów dziennych na 140 – 29,3% wszystkich wybierających ten wariant). Studenci zaoczeni niechętnie zwiedzaliby takie placówki (40 osób wybrało tę możliwość – 14,7%). Również opiekunowie nie są temu przychylni (2 wyborców – 15,4%). Najmniej chętnie studenci zarówno dzienni, jak i zaoczeni odbywają praktyki w krakowskich bibliotekach (52 zwolenników – 10,9%, w tym 29 studentów dziennych – 16,5% wszystkich badanych słuchaczy dziennych, 21 zaocznych – 7,7%, 2 opiekunów – 15,4%). Poniższa tabela przedstawia uzyskane wyniki.

Placówki						Lokalizacja		
b. publiczne	b. szkolne	b. pedagogiczne	b. naukowe	wydawnictwa i redakcje	inne	Kraków	okolice m. zamieszkania	Polska
270	233	188	215	227	29	52	207	140

Tabela 4. Rodzaj placówek i miejsce praktyk w opinii badanych

Uzyskane wyniki świadczą o tym, że wszyscy widzą potrzebę odbywania praktyk w bibliotece publicznej i szkolnej. Równie dużą popularnością cieszą się wydawnictwa i redakcje. Najciekawsze jest to, iż również studenci dzienni chcieliby praktyk w bibliotekach publicznych i szkolnych, gdyż od kilku lat na tym typie studiów słuchacze w bardzo niewielkim procencie wybierają właśnie te dwie specjalizacje, tłumacząc to brakiem perspektyw zawodowych w tych typach placówek. Nie dziwi natomiast popularność wydawnictw i redakcji, gdzie absolwenci studiów dziennych najchętniej szukają pracy. Również wyniki dotyczące lokalizacji placówek właściwie nie powinny dziwić. Oczywiście jest bowiem, że dzienni studenci chcieliby praktykę odbywać w bibliotekach całej Polski (szczególnie, że według większości pytaných praktyki mają odbywać się w trakcie roku akademickiego, więc byłby to rodzaj zamiejscowego stażu), natomiast słuchaczom zaocznym łatwiej jest pogodzić obowiązki domowe i zawodowe z praktyką odbywającą się najbliżej ich miejsca zamieszkania. Najlepszą sytuacją byłaby oczywiście możliwość kierowania studentów do różnych placówek zarówno w Krakowie, jak i poza nim, jednak sytuacja finansowa Uczelni nie pozwala na normalny tok praktykowania.

Treści programowe

Treści programowe – jako ważny problem – pozostawiono także do rozstrzygnięcia badanym, proponując im do wyboru podstawowe elementy programu studiów bibliotekoznawczych, takie jak katalogowanie, klasyfikacja, obsługa czytelnika itp.

Opinie, co do katalogowania i klasyfikacji zbiorów były zgodne zarówno wśród studentów dziennych czy zaocznych, jak i ich opiekunów. I tak konieczność obecności katalogowania w programie praktyk widzi ogółem 291 respondentów – 61% (w tym 130 studentów dziennych – 73,9%, 147 zaocznych – 54%, 5 podyplomowych – 31,2% i 9 opiekunów – 69,2% tej grupy). Klasyfikowanie zbiorów byłoby przydatne dla 240 ankietowanych, co stanowi 50,3% ogółu (z tego 102 dziennych – 57,9% tej grupy, 124 zaocznych – 45,6%, 4 podyplomowych – 25%, 10 opiekunów – 76,9%). Grupa 277 ankietowanych (58,1%) uważa, że na praktyce powinno się nie tylko katalogować i klasyfikować zbiory, ale także je udostępniać (132 studentów dziennych – 75%, 132 zaocznych – 45,6%, 3 podyplomowych – 18,7% i 10 opiekunów – 76,9%), jak i organizować różnego rodzaju formy pracy z czytelnikiem (257 wyborców – 53,9% ich ogółu, w tym 117 słuchaczy stacjonarnych – 66,5% tej grupy, 127 zaocznych – 46,7%, 4 podyplomowych – 25%, 9 opiekunów – 69,2%). Informacja naukowa jako element praktyk jest ważna dla 235 osób – 49,3%, z czego 123 to studenci dzienni (69,8% grupy badanych ze studiów dziennych), 97 – zaocznicy (35,7%), 4 – podyplomowi (25%) i 11 – opiekunowie (84,6%). Komputeryzacja i automatyzacja powinna mieć swoje miejsce w trakcie praktyk zawodowych dla 305 osób (63,9% respondentów), z czego 148 jest studentami dziennymi (84,1% tej grupy), 142 zaocznymi (52,2%), 5 podyplomowymi (31,2%), a 10 osób to opiekunowie (76,9%). Badani mogli zaproponować również swoje treści programowe, zrobiło to jednak zaledwie 8 osób (1,7%), które między innymi chciałyby zapoznać się z archiwizowaniem zbiorów.

Analizując powyższe wyniki nietrudno zauważyć, że większość badanych chce praktyk urozmaiconych w różne treści, za najbardziej przydatne uznając komputeryzację, katalogowanie i udostępnianie zbiorów. Są to treści, których w programach naszych studiów jest sporo, jednak studenci i to zarówno dzienni, jak i zaocznicy ciągle obawiają się, że nie poradzą sobie z nimi w praktyce. Stąd też postulaty badanych, by te elementy pojawiały się na praktykach, co da zapewne studiującym możliwość oswojenia się z trudnym przecież materiałem, czy w ogóle kontaktu z podobnymi pracami.

Ocena praktyki i propozycje ich zmian

Studenci biorący udział w badaniach mieli także okazję ocenić już odbyte praktyki i przedstawić swoje propozycje zmian. Niestety na te otwarte pytania potrafili odpowiedzieć tylko nieliczni respondenci, którzy na ogół pozytywnie oceniali odbyte praktyki zawodowe, twierdząc że jest to doskonała konfrontacja teorii z praktyką, szansa na uzyskanie dodatkowych informacji, poznanie różnych placówek i ich funkcjonowania. Mieli też uwagi krytyczne, do których najczęściej należał brak dostępu do komputerów, brak opieki merytorycznej ze strony opiekunów lub nie realizowanie przez nich programu, zbyt krótki czas na praktykę. Ci, którzy postawili konkretne zarzuty potrafili też na ogół złożyć swoje propozycje zmian, sugerując głównie inny termin praktyk, urozmaicenie oferty placówek (w tym uwzględnienie bibliotek zagranicznych), uzupełnienie prac o komputeryzację, a nawet wynagrodzenie za praktyki. Należy się tylko cieszyć krytycznymi uwagami ankietowanych, gdyż świadczy to o ich bardzo rzetelnym podejściu do problemu praktyk zawodowych. Jest to bowiem dla nich bardzo ważne, by mogli poznać funkcjonowanie różnych typów bibliotek i skonfrontować swoją wiedzę z praktyką.

Praktykę oceniali również ich opiekunowie, którzy robili to jednak z nieco innej pozycji. Mogli się oni bowiem ustosunkować do programu praktyk, przygotowania studentów, dyscypliny pracy praktykantów. Wszystkie te elementy ocenili na ogół więcej niż pozytywnie, uznając program za bardzo dobrze skonstruowany, umożliwiający zapoznanie studenta z różnorodnością prac placówki, przygotowanie studentów za bardzo dobre, a dyscyplinę pracy za nienaganną. Opiekunowie składają jednak także swoje propozycje, sugerując wydłużenie czasu praktyki czy dodatkowe wycieczki do innych bibliotek.

Wnioski

Wyniki powyższych badań pozwalają stwierdzić, że badani studenci studiów dziennych, zaocznych i podyplomowych oraz przedstawiciele placówek przyjmujących praktykantów na ogół widzą potrzebę praktyk zawodowych, chociaż rzadziej przychylni temu są studenci zaoczeni, nie mający czasu na dodatkowe obowiązki. Zdaniem respondentów powinna się ona odbywać po zakończeniu przynajmniej pierwszego roku, a dla większości pytanym wskazane jest odbycie praktyki po każdym roku. Studenci dzienni chcieliby odbywać praktykę na ogół w trakcie roku akademickiego, studenci zaoczeni natomiast woleliby ją mieć w miesiącach wakacyjnych. Powinna ona trwać przynajmniej 3 tygodnie, a nawet miesiąc. Badani słuchacze zaoczeni twierdzą, że najlepiej by praktyka odbywała się najbliżej miejsca zamieszkania, studenci dzienni natomiast chcieliby odbywać praktykę w Krakowie. Jednak niezależnie od miejsca odbywania praktyki powinna ona zawierać takie treści jak: katalogowanie, klasyfikacja, komputeryzacja i automatyzacja zbiorów oraz obsługa czytelników. Większość badanych praktykę ocenia pozytywnie, a nasi stu-

denci postrzegani są przez opiekunów jako osoby dobrze przygotowane do pracy i zdyscyplinowane.

Konfrontując dane z osiągniętymi wynikami z poprzedniej ankiety należy stwierdzić, że zmieniła się głównie postawa studentów zaocznych, którzy coraz częściej nie widzą potrzeby odbywania praktyki, a jeżeli musieliby to zrobić, chcieliby pracować krótko, najlepiej w miejscu swojego zamieszkania. Jest to zapewne wynikiem coraz większej komercjalizacji studiów zaocznych, których słuchacze, płacąc za naukę wymagają zwolnienia ich z części obowiązków. Większość studentów widzi jednak potrzebę konfrontacji teorii z praktyką, szkoda więc, że to względy finansowe decydują głównie o ograniczeniach czynionych w ofercie programowej dla słuchaczy studiów bibliotekoznawczych.

ANEKS

ANKIETA DLA STUDENTÓW

Uprzejmie prosimy o wypełnienie poniższej ankiety, która pomoże nam w korekcie programów praktyk.

Ankieta jest anonimowa i posłuży wyłącznie do celów dydaktycznych. Dziękujemy za jej rzetelne wypełnienie.

1. ROK STUDIÓW :
2. RODZAJ STUDIÓW (PROSZĘ PODKREŚLIĆ WŁAŚCIWE) :
  - A. DZIENNE
  - B. ZAOCZNE 5-LETNIE
  - C. ZAOCZNE 4-LETNIE
  - D. PODYPLOMOWE
3. CZY UWAŻA PAN/I/, ŻE PRAKTYKA ZAWODOWA W TRAKCIE NASZYCH STUDIÓW JEST KONIECZNA ? (PROSZĘ PODKREŚLIĆ WŁAŚCIWE) :
  - A. TAK
  - B. NIE
  - C. NIE MAM ZDANIA
4. JEŻELI TAK , TO PO KTÓRYM ROKU ONA POWINNA SIĘ ODBYWAĆ ? (PROSZĘ WYBRAĆ TYLKO ODPOWIEDZI ILE UZNA PAN/I/ ZA WŁAŚCIWE) :
  - A. PRZED STUDIAMI
  - B. PO I R.
  - C. PO II R.
  - D. PO III R.
  - E. PO IV R.
  - F. PO V R.
5. KIEDY TAKA PRAKTYKA POWINNA SIĘ ODBYWAĆ ? (PROSZĘ PODKREŚLIĆ TYLKO JEDNĄ ODPOWIEDŹ) :
  - A. W LIPCU
  - B. W SIERPNIU
  - C. WE WRZEŚNIU
  - D. W TRAKCIE ROKU AKADEMICKIEGO
6. JAK DŁUGO POWINNA TRWAĆ PRAKTYKA ? (PROSZĘ PODKREŚLIĆ WŁAŚCIWE) :
  - A. MIESIĄC
  - B. TRZY TYGODNIE
  - C. DWA TYGODNIE
  - D. KRÓCEJ
  - E. INNY WARIANT (JAKI ?) :

7. GDZIE STUDENCI POWINNI BYĆ KIEROWANI NA PRAKTYKĘ ? (PROSZĘ
PODKREŚLIĆ TYLKO ODPOWIEDZI ILE UZNA PAN/I/ ZA WŁAŚCIWE) :
- A. DO B. PUBLICZNYCH   B. DO B. SZKOLNYCH
C. DO B. PEDAGOGICZNYCH   D. DO B. NAUKOWYCH
E. DO WYDAWNICTW I REDAKCJI   F. DO INNYCH (JAKICH?) :
8. W JAKICH OŚRODKACH POWINNA ODBYWAĆ SIĘ PRAKTYKA ? (PROSZĘ
PODKREŚLIĆ TYLKO JEDNĄ ODPOWIEŹ) :
- A. TYLKO W KRAKOWIE   B. W OŚRODKACH NAJBLIŻSZYCH MIEJSCU
ZAMIESZKANIA STUDENTA
C. W PLACÓWKACH CAŁEJ POLSKI
9. JAKIE TREŚCI PROGRAMOWE POWINNA OBEJMOWAĆ PRAKTYKA ? (PROSZĘ
PODKREŚLIĆ TYLKO ODPOWIEDZI ILE UZNA PAN/I/ ZA WŁAŚCIWE) :
- A. KATALOGOWANIE ZBIORÓW   B. KLASYFIKACJA
C. UDOSTĘPNIANIE   D. FORMY PRACY Z CZYTELNIKIEM
(WYSTAWY, KONKURSY, LEKCJE)
E. INFORMACJA NAUKOWA
F. KOMPUTERYZACJA I AUTOMATYZACJA
G. INNE TREŚCI (JAKIE ?)
10. JAK OCENIA PAN/I/ EWENTUALNE PRAKTYKI ODBYTE JUŻ W TRAKCIE
STUDIÓW ?
- (PROSZĘ Podać ich ZALETY, BRAKI) :
11. JAKIE PROPOZYCJE ZMIAN MIAŁBY/ABY/ PAN/I/ DLA ORGANIZATORÓW
PRAKTYK ?

ANKIETA DLA PLACÓWEK PRZYJMUJĄCYCH PRAKTYKANTÓW

Uprzejmie prosimy o wypełnienie poniższej ankiety, która pomoże nam w korekcie programów praktyk.

Ankieta jest anonimowa i posłuży wyłącznie do celów dydaktycznych.

Dziękujemy za jej rzetelne wypełnienie.

1. RODZAJ PLACÓWKI (PROSZĘ PODKREŚLIĆ WŁAŚCIWE)

- A. BIBLIOTEKA PUBLICZNA   B. BIBLIOTEKA NAUKOWA
C. BIBLIOTEKA SZKOLNA   D. BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
E. INNA (JAKA?) :

2. CZY UWAŻA PAN/I/, ŻE PRAKTYKA ZAWODOWA W TRAKCIE STUDIÓW BIBLIOTEKOZNAWCZYCH JEST KONIECZNA ? (PROSZĘ PODKREŚLIĆ WŁAŚCIWE) :

- A. TAK   B. NIE   C. NIE MAM ZDANIA

3. JEŻELI TAK , TO PO KTÓRYM ROKU STUDIÓW ONA POWINNA SIĘ ODBYWAĆ? (PROSZĘ WYBRAĆ TYLE ODPOWIEDZI ILE UZNA PAN/I/ ZA WŁAŚCIWE) :

- A. PRZED STUDIAMI   B. PO I R.   C. PO II R.
D. PO III R.   E. PO IV R.   F. PO V R.

4. KIEDY TAKA PRAKTYKA POWINNA SIĘ ODBYWAĆ ? – W ODNIESIENIU DO PAŃSTWA PLACÓWKI (PROSZĘ PODKREŚLIĆ TYLKO JEDNĄ ODPOWIEDŹ) :

- A. W LIPCU   B. W SIERPNIU   C. WE WRZEŚNIU
D. W TRAKCIE ROKU AKADEMICKIEGO

5. JAK DŁUGO POWINNA TRWAĆ PRAKTYKA U PAŃSTWA W PLACÓWCE? (PROSZĘ PODKREŚLIĆ WŁAŚCIWE) :

- A. MIESIĄC   B. TRZY TYGODNIE   C. DWA TYGODNIE
D. KRÓCEJ   E. INNY WARIANT (JAKI ?) :

6. GDZIE STUDENCI POWINNI BYĆ KIEROWANI NA PRAKTYKĘ ? (PROSZĘ PODKREŚLIĆ TYLKO ODPOWIEDZI ILE UZNA PAN/I/ ZA WŁAŚCIWE) :

- A. DO B. PUBLICZNYCH   B. DO B. SZKOLNYCH
C. DO B. PEDAGOGICZNYCH   D. DO B. NAUKOWYCH
E. DO WYDAWNICTW I REDAKCJI   F. DO INNYCH (JAKICH?) :

7. W JAKICH OŚRODKACH POWINNA ODBYWAĆ SIĘ PRAKTYKA ? (PROSZĘ
PODKREŚLIĆ TYLKO JEDNĄ ODPOWIEŹ) :
- A. TYLKO W KRAKOWIE   B. W OŚRODKACH NAJBLIŻSZYCH MIEJSCU
ZAMIESZKANIA STUDENTA
C. W PLACÓWKACH CAŁEJ POLSKI
8. JAKIE TREŚCI PROGRAMOWE POWINNA OBEJMOWAĆ PRAKTYKA ? (PROSZĘ
PODKREŚLIĆ TYLKO ODPOWIEDZI ILE UZNA PAN/I/ ZA WŁAŚCIWE) :
- A. KATALOGOWANIE ZBIORÓW   B. KLASYFIKACJA
C. UDOŚTĘPNIANIE   D. FORMY PRACY Z CZYTELNIKIEM
(WYSTAWY, KONKURSY, LEKCJE)
E. INFORMACJA NAUKOWA
F. KOMPUTERYZACJA I AUTOMATYZACJA
G. INNE TREŚCI (JAKIE ?)
9. JAK OCENIA PAN/I/ PROGRAM PRAKTYK ODBYTYCH W PAŃSTWA
PLACÓWCE ?
(PROSZĘ PODAĆ JEGO ZALETY, BRAKI) :
10. JAK OCENIA PAN/I/ PRZYGOTOWANIE STUDENTÓW DO PRAKTYKI ?
(PROSZĘ PODAĆ OPINIĘ OPIEKUNÓW) :
11. JAK OCENIA PAN/I/ DYSCYPLINĘ PRACY ? (PROSZĘ DOKONAĆ OGÓLNE
OCENY GRUP STUDENCKICH) :
12. JAKIE PROPOZYCJE ZMIAN MIAŁBY/ABY/ PAN/I/ DLA ORGANIZATORÓW
PRAKTYK ?